

Archeologische begeleiding, protocol
opgraven

**Herenstraat 24-28, Berkel en Rodenrijs
Gemeente Lansingerland**

IDDS Archeologie rapport 1707

Colofon

Projectnummer	39530813/58193
In opdracht van	Hermes Project B.V.
Auteur	drs. S. Moerman
Redactie	drs. B.A. Corver
Versie	1.3
Status	definitief

Autorisatie

B.A. Corver	Senior Archeoloog	07-11-2014	
-------------	-------------------	------------	--

Goedkeuring

P. Kloosterman	Gemeente Lansingerland	27-01-'15	
----------------	------------------------	-----------	---

© IDDS Archeologie
Noordwijk, november 2014
ISSN 2212-9650

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

SAMENVATTING:

In opdracht van Hermes Project B.V. heeft archeologisch onderzoeksbureau IDDS Archeologie een archeologische begeleiding, protocol opgraven, uitgevoerd van de sloop- en graafwerkzaamheden ten behoeve van de realisatie van nieuwbouw aan de Herenstraat 24-28 in Berkel en Rodenrijs, gemeente Lansingerland. Het onderzoek vond plaats op 4 en 5 november 2013 en 10, 29, 30 en 31 januari en 3, 4 en 5 februari 2014. Het doel van de archeologische begeleiding, protocol opgraven was het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal van vindplaatsen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden.

Tijdens het onderzoek zijn 51 sporen aangetroffen, voornamelijk bestaande uit (muur)funderingen en vloeren. De sporen kunnen worden geïnterpreteerd als restanten van de voormalige bebouwing, die blijkens archiefmateriaal meerdere malen heringedeeld, samengevoegd en uitgebreid is.

Op huisnummer 24 zijn de restanten van een woonhuis met een haardplaats, een kleine kelder (mogelijke bedstee) en een waterkelder aangetroffen. Op een dieper niveau is een vloer aangetroffen met metaalslakafval, mogelijk gerelateerd aan een voorganger van de smederij. Ook zijn de restanten van een kelder en een ingangspartij aanwezig. Een veenkuil en een houten paal in de liftschacht zijn mogelijk ouder dan de bebouwing op deze locatie, die terug gaat tot in de 16^e en mogelijk zelfs 12^e of 13^e eeuw. Deze sporen zijn echter vanwege het ontbreken van vondstmateriaal niet te dateren.

Huisnummer 26 betreft de voormalige smederij, waarvan de oudste vermelding dateert uit 1560. Ook op deze locatie zou de bebouwing terug kunnen gaan tot de 12^e of 13^e eeuw. De aangetroffen resten kunnen worden toegeschreven aan de smederij: naast muren en vloeren zijn ook de smidse en de funderingen daarvan aangetroffen.

Ter plaatse van huisnummer 28 is pas rond 1940 bebouwing gerealiseerd. De archeologische begeleiding heeft hier, op wat houten palen, een stukje vloer en een deel van een septic tank na, geen sporen opgeleverd.

Het vondstmateriaal dat is verzameld uit het plangebied dateert vanaf de 17^e eeuw. Ouder materiaal is niet aangetroffen. Ook de aangetroffen sporen dateren waarschijnlijk niet van voor de Nieuwe tijd. Aanwijzingen voor voorgangers van de voormalige bebouwing ouder dan wat uit archiefbronnen bekend is, zijn niet aangetroffen.

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1.1. Onderzoekskader.....	5
1.2. Doel- en vraagstellingen van het onderzoek	5
1.3. Ligging van het plangebied	5
2. VOORONDERZOEK.....	7
2.1. Gespecificeerde archeologische verwachting	7
3. WERKWIJZE	9
4. RESULTATEN VAN HET VELDWERK.....	10
4.1. Fysische geografie	10
4.2. Sporen.....	11
4.3. Vondsten	18
5. CONCLUSIE	20
5.1. Beantwoording van de onderzoeksvragen	20
LITERATUUR EN KAARTEN.....	22
LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	23
BIJLAGEN	
1. Topografische kaart	
2. Periodentabel	
3. Allesporenkaart	
4. Sporenlijst	
5. Vondstenlijst	

Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Onderzoeksmeldingsnummer</i>	58193
<i>Toponiem</i>	Herenstraat 24-28
<i>Plaats</i>	Berkel en Rodenrijs
<i>Gemeente</i>	Lansingerland
<i>Kadastrale aanduiding</i>	Berkel en Rodenrijs A 6016, 2217, 2218 en 4096
<i>Provincie</i>	Zuid-Holland
<i>Kaartblad</i>	37F
<i>Coördinaten</i> <i>Centrum</i> <i>Hoekpunten</i>	92.400 / 445.420 92.372 / 445.455 (noord) 92.412 / 445.421 (oost) 92.396 / 445.401 (zuid) 92.367 / 445.449 (west)
<i>Oppervlakte</i>	1100 m ²
<i>Onderzoekskader</i>	Nieuwbouw
<i>Uitvoerder</i>	IDDS Archeologie Contactpersoon: dhr. B.A. Corver Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-4028586 E-mail: bcorver@ids.nl
<i>Directievoerder</i>	Archeologisch Adviesbureau Lanzing Dhr. drs. J. Lanzing Tel: 06-37030716 info@archeologischadviesbureaulanzing.nl
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Lansingerland Contactpersoon: Mevr. P. Kloosterman Postbus 1 2650 AA Berkel en Rodenrijs Tel: 010-8004596
<i>Beheer en plaats van documentatie en vondsten</i>	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten van de provincie Zuid-Holland
<i>Uitvoeringsperiode veldwerk</i>	4 en 5 november 2013 en 10, 29, 30 en 31 januari en 3, 4 en 5 februari 2014

1. Inleiding

1.1. Onderzoekskader

In opdracht van Hermes Project B.V. heeft archeologisch onderzoeksbureau IDDS Archeologie een archeologische begeleiding, protocol opgraven, uitgevoerd van de sloop- en graafwerkzaamheden ten behoeve van de realisatie van nieuwbouw aan de Herenstraat 24-28 in Berkel en Rodenrijs, gemeente Lansingerland. Het onderzoek vond plaats op 4 en 5 november 2013 en 10, 29, 30 en 31 januari en 3, 4 en 5 februari 2014.

Uit archeologisch vooronderzoek was gebleken dat er een hoge kans bestond op het aantreffen van archeologische resten vanaf maaiveld tot ca. 1,9 m –mv (Hanemaaijer 2013). Gezien de omvang van de ingreep, die slechts bestond uit het graven van funderingssleuven en verwijderen van een asbestpot, en de daarbij geldende milieuaspecten is in overleg tussen de ontwikkelaar (en zijn adviseur) en de archeologische adviseur van de gemeente daarom besloten dat de ontgravingen in het plangebied archeologisch begeleid zouden worden.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.2 (KNA; Centraal College van Deskundigen 2010) en conform het Programma van Eisen (PvE) dat voor dit onderzoek is opgesteld door IDDS Archeologie (Moerman 2013). Het veldwerk is uitgevoerd door Y. Meijer (senior KNA-archeoloog), A. Koekkelkoren (veldtechnicus) en B.A. Corver (senior KNA-archeoloog en projectleider).

Deze rapportage bevat de resultaten van het onderzoek, conform het voorstel uit het evaluatierapport (Corver 2014).

1.2. Doel- en vraagstellingen van het onderzoek

Het doel van de archeologische begeleiding, protocol opgraven is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal van vindplaatsen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden. Om de doelstelling te realiseren dient op de volgende in het PvE opgestelde onderzoeksvragen een antwoord te worden gegeven (Moerman 2013):

- Wat is de aard, omvang, kwaliteit en verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?
- Wat is de conservering en gaafheid van de vindplaats(-en)?
- Wat is de fasering van de vindplaats(-en)?
- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?
- Uit welke periode dateren de eventuele sporen?
- Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?
- Indien geen of nauwelijks archeologische resten worden aangetroffen: wat is de reden hiervoor?
- Hoe verhouden de aangetroffen resten zich tot de historische kaarten?
- Wat kan aan de hand van de resultaten gezegd worden over de geschiedenis van de veenontginningen in dit gebied?

1.3. Ligging van het plangebied

De ligging van het onderzochte gebied, oftewel het plangebied, is weergegeven in bijlage 1. Het plangebied ligt langs de Herenstraat in Berkel en Rodenrijs en betreft de percelen van huisnummers 24, 26 en 28. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn nader weergegeven in bijlage 3.

Voorafgaand aan het onderzoek waren in het plangebied woonhuizen aanwezig (Figuur 1). Deze bebouwing is vóór de start van het onderzoek bovengronds gesloopt.

Figuur 1: Voormalige bebouwing met huisnummers 28, 26 en 24 (vlnr). Fotodatum maart 2010 (bron: Google 2014).

Figuur 2: Toekomstige bebouwing (bron: Van Dullink NVM Makelaars).

2. Vooronderzoek

In februari 2013 is in het plangebied een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd, bestaande uit een bureauonderzoek en een verkennend booronderzoek (Hanemaaijer 2013). Tijdens het booronderzoek zijn vier handboringen gezet tot een maximale diepte van ca. 1,5 m –mv.

Geologisch gezien bestaat het plangebied uit zeeklei- en zand (Laagpakket van Wormer, Naaldwijk Formatie; voorheen Afzettingen van Calais III) met inschakelingen van veen (Nieuwkoop Formatie). Tussen ca. 3250 en 2850 voor Christus zijn zandige en kleiige wadafzettingen in het gebied afgezet, die behoren tot het Laagpakket van Wormer. Er is relatief weinig bekend over de aard van deze wadafzettingen. De hogere delen zullen aantrekkelijke bewoningslocaties hebben gevormd. Het plangebied maakte waarschijnlijk deel uit van een lager gelegen wadvlakte.

Omstreeks 2200 jaar voor Chr. ontstond ten oosten van de huidige kustlijn een systeem van vrijwel gesloten strandwallen. In het gebied achter deze strandwallen trad onder invloed van grond- en rivierwater verzoeting op en ontstonden uitgestrekte veenmoerassen. Dit leidde tot het ontstaan van meters dik veenpakket, dat vanaf het begin van de Late Middeleeuwen op grote schaal werd ontgonnen. De ontginning van het veen en de daarmee gepaard gaande ontwatering leidde tot een relatief snelle daling van het maaiveld. Later kwam hier de winning van turf als brandstof bij. Hierdoor ontstonden kleine plassen die na verloop van tijd uitgroeiden tot kleine meren. Alleen ter plaatse van de ontginningsassen, waar de bewoning was geconcentreerd, vond geen veenwinning plaats. De Herenstraat vormde een dergelijke ontginningsas.

In de periode 1772 – 1776 zijn de polders drooggemalen. In de droogmakerijen liggen door het ontbreken van het veen de wadafzettingen van het Laagpakket van Wormer, Naaldwijk Formatie weer aan het oppervlak. Alleen aan de randen van de droogmakerijen en langs de ontginningsassen zijn nog resten van het veen aanwezig.

Op de oudste geraadpleegde kaart uit 1611 is het plangebied bebouwd. Uit historische informatie blijkt dat de oudste vermelding van de smederij ter plaatse van nr. 26 teruggaat tot 1560. Aangezien de vaart om de bebouwing heen is gegraven is het waarschijnlijk dat de bebouwing ter plaatse van het plangebied nog ouder is en teruggaat tot de Late Middeleeuwen.

Tijdens eerder archeologisch onderzoek in de directe omgeving van het plangebied zijn onder meer aardewerkfragmenten, een waterput en dierlijk bot uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd aangetroffen (onderzoeksmelding 39021, waarneming 414752). De overige onderzoeken in de omgeving hebben geen noemenswaardige resultaten opgeleverd.

2.1. Gespecificeerde archeologische verwachting

De gespecificeerde archeologische verwachting is door Hanemaaijer (2013, 12-13) als volgt vastgesteld:

Vanaf de Middeleeuwen werd het veengebied waarbinnen het plangebied is gelegen ontgonnen. Hier is in de 11^e eeuw Berkel ontstaan. Het plangebied bevindt zich binnen de oude dorpskern van Berkel. Op de oudste geraadpleegde kaart uit 1611 is het plangebied bebouwd. Uit historische informatie blijkt de oudste vermelding van de smederij ter plaatse van nr. 26 teruggaat tot 1560. Aangezien de vaart om de bebouwing heen is gegraven is het waarschijnlijk dat de bebouwing ter plaatse van het plangebied nog ouder is en teruggaat tot de Late Middeleeuwen.

De resten kunnen o.a. bestaan uit funderingsresten (hout of steenbouw), afvalkuilen en ophogingspakketten. De resten zich vanaf het maaiveld tot ca. 1 m –mv bevinden. Op basis van oud kaartmateriaal worden ter plaatse van de huidige bebouwing met name funderingsresten verwacht, ter plaatse van de tuin worden met name afvalkuilen verwacht. Organische resten (zoals bot, hout, leder en textiel) zullen door de boven het hoogste grondwaterpeil (ca. 0,4 m – mv) heersende relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Andere typen indicatoren (aardewerk) zijn waarschijnlijk matig goed geconserveerd.

In de ondergrond van het plangebied bevinden zich wad- en kwelderafzettingen van het Laagpakket van Wormer (Formatie van Naaldwijk). De hogere delen van het Laagpakket van Wormer (oevers van

kreeksystemen) vormden aantrekkelijke bewoningslocaties in deze periode. Op basis van een analyse met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland valt het plangebied binnen een relatief lagergelegen wadvlakte, waardoor de kans op resten uit deze periode laag is. Vervolgens vernatte het gebied vanaf de Bronstijd en ontstonden er veenmoerassen. Hierdoor was het plangebied onaantrekkelijk voor bewoning.

3. Werkwijze

De volgende werkzaamheden dienden archeologisch begeleid te worden:

- Uitgraven van de funderingssleuven van 70-80 cm breed tot - 2,40 m NAP (maximaal 90 cm –mv)
- Saneren van de asbestspot op het achtererf tot ca. 50 cm -mv
- Verwijderen van bebouwing tot aan de funderingen (tot maaiveld en de vloeren konden zonder archeologische begeleiding worden verwijderd)

De volgende werkzaamheden hoefden niet archeologisch begeleid te worden:

- De funderingssleuven op het achtererf zullen waarschijnlijk niet de archeologische laag raken. Als geconstateerd wordt tijdens de ontgravingen dat dit het geval is, is archeologische begeleiding niet noodzakelijk.
- Het middelste pand is een smederij uit de 18^e eeuw. Deze is door de gemeente nooit als gemeentelijk monument aangewezen. Doel van de begeleiding is dan ook niet om deze smederij te documenteren, wel eventuele voorgangers van bebouwing op deze locatie.

De archeologische werkzaamheden zijn in drie fases op te delen. In eerste instantie gaat het om het verwijderen van de funderingen van de oude bebouwing. Dit is begeleid. De sporen, structuren en vondsten zijn gedocumenteerd in werkput 1 (vlak 1), welke zich uitstreckte over een groot deel van het plangebied. De tweede fase bestond uit de begeleiding en inspectie van de verwijdering van een asbestspot (werkput 2, vlak 1) in het midden van het terrein. De derde fase betrof de archeologische begeleiding van de aanleg van de funderingssleuven (werkput 3, vlak 2), wederom verspreid over het plangebied, overeenkomstig de locatie van de oude bebouwing. In totaal zijn er verspreid over het plangebied acht profielkolommen opgenomen om de bodemopbouw in kaart te kunnen brengen.

De ontgravingen geschieden met een graafmachine met dichte, rechte bak en waren minder dan 1 m diep. Vondsten zijn zoveel mogelijk per spoor en laag verzameld en anders per vak van 5 x 5 m. De sporen zijn deels analoog (schaal 1:50) en deels digitaal (met GPS) geregistreerd. Zowel de vlakken als de stort zijn met een metaaldetector onderzocht.

Het archeologisch onderzoek is onder saneringsomstandigheden uitgevoerd. Dit leverde enkele beperkingen op. Met betrekking tot vondst- en monstermateriaal was het onderzoek niet gericht op de hoeveelheid vondsten, maar eerder op het verzamelen van diagnostisch materiaal. Door het voormalige gebruik van het plangebied als smederij, en het daardoor voorkomen van veel kolengruis met metaalslakafval en dergelijke, was het gebruik van de metaaldetector nagenoeg onmogelijk. Ook de wijze van ontgraven leverde beperkingen op. Zo zijn er geen sporen gecoupeerd en zijn sporen alleen onderzocht tot het maximale verstoringsniveau, waardoor de onderlinge relaties tussen de verschillende sporen over het algemeen niet onderzocht konden worden.

4. Resultaten van het veldwerk

4.1. Fysische geografie

De ondergrond binnen het plangebied is op drie plaatsen verstoord. Het gaat om het gebied grenzend aan het trottoir waar de kabels en leidingen liggen, een locatie dichtbij het belendende perceel, waar een structuur (S54) niet meer intact is en een plek in het midden van het plangebied waar een septic tank gelegen was. Vanwege de wijze van ontgraven was alleen de verstoring ter plaatse van de voormalige septic tank begrensbare en is weergegeven op de sporenkaart (bijlage 3).

De bodem van het plangebied is verder intact en bestaat uit een geroerde en afgegraven toplaag (S11, Figuur 3). Uit deze laag zijn twee faience tegels afkomstig die gedateerd kunnen worden tussen 1610 en 1650. Onder S11 is een kleiige ophooglaag met een oud, zandig maaiveldniveau aanwezig (S12). Uit deze laag komen twee fragmenten van een lekschaal met kraagrand van roodbakkerd geglaazuurd aardewerk, te dateren in de 18^e eeuw. De laag onder S12 is een oudere ophooglaag met puin (uitbraak-)sporen. De laag daar weer onder bestaat uit opgehoogd veen, met daaronder natuurlijk bosveen. Het natuurlijke bosveen is alleen aangetroffen bij de aanleg van de liftschacht in het midden van het plangebied (Figuur 4). De top van het natuurlijke veen bevond zich op ongeveer 30 cm onder het vlakniveau.

Geroerde, afgegraven toplaag (S11)
Oud maaiveldniveau (S12)
Oudere ophooglaag met puin (uitbraak-)sporen
Opgehoogd veen

Figuur 3: Representatief profiel voor het plangebied (WP3).

Figuur 4: Natuurlijk bosveen onderin de liftschacht (WP3).

4.2. Sporen

In totaal zijn er 51 sporen aangetroffen (bijlagen 3 en 4). Het gaat om 33 (muur)funderingen, 5 vloer(del)en, 2 kelders, 2 kuilen, 2 palen, 2 lagen, een goot, een haard, een poer, een put en een uitbraaksleuf. De sporen worden hieronder per huisnummer besproken.

4.2.1. Huisnummer 24

Het pand op huisnummer 24 is waarschijnlijk van dezelfde ouderdom als de smederij (huisnummer 26), die minimaal uit 1560 dateert. In het midden van de 19^e eeuw is de originele gevel vervangen door een exemplaar dat op zijn beurt weer is vervangen in 1932. Op basis van de kromming die de 12^e-13^e-eeuwse vaart maakt ter plaatse van het plangebied is de verwachting dat de oorspronkelijke bebouwing (houtbouw) op huisnummers 24 en 26 uit die periode kan dateren.

Vlak 1

De bebouwing op huisnummer 24 is op het niveau van vlak 1 te verdelen in drie gedeeltes. Het voorste gedeelte, nabij de straat, wordt omgeven door S4, S13 en S17. Al deze muren waren recent nog in gebruik. In dit gedeelte zijn drie sporen aangetroffen: S1, S2 en S3.

S1 betreft een haard, bestaande uit een bakstenen fundering van circa 2 x 2 m met in het midden een plavuizen vloer van circa 1 x 1 m. De bakstenen zijn gevoegd met kalkmortel. De plavuizen zijn oranje en de afmetingen zijn 22x22x2 cm. Op de vloer ligt grijs zand met as- en houtskooldeeltjes. Aan de noordwestzijde van de bakstenen fundering bevindt zich een zware muurfundering van alle kleuren baksteen, gevoegd met kalkmortel. Deze muurfundering betreft waarschijnlijk de fundering van de schoorsteen van de haard. Er zijn minimaal vier lagen bewaard gebleven (Figuur 5).

Figuur 5: De haard (S1).

S2 betreft een binnenmuur waarvan de noordwestzijde niet nader kon worden onderzocht door de aanwezigheid van een betonnen fundering. De muur is opgebouwd uit roze-geel gekleurde bakstenen van 18,5x9x4 cm, gelijk aan de bakstenen waaruit S3 is opgebouwd. S3 kan worden geïnterpreteerd als een klein keldertje of een bedstee. De beide sporen zijn jonger dan naastgelegen S4.

Het middelste gedeelte van de bebouwing van huisnummer 24 wordt omgeven door muren S4, S16 en S17. Al deze muren waren recent nog in gebruik. S4 en S16 zijn qua opbouw, en dus waarschijnlijk qua ouderdom, aan elkaar gelijk. In dit gedeelte zijn in een uitbraaksleuf (S22), gevuld met puin en kalkmortel, twee sporen aangetroffen: S14 en S15. S14 betreft een gedeelte van een muur, opgebouwd uit rood-roze bakstenen van 18,5x9x4,5 cm, haaks op S4 (Figuur 6). De bakstenen bevatten geen mortel. Er waren nog minimaal twee lagen van de muur bewaard gebleven. De muur is als binnenmuur te interpreteren. Tegen de muur aan ligt een klein gedeelte van een vloer: S15. De vloer is opgebouwd uit ongeglazuurde orangerode plavuizen van 16x16x3 cm. Qua opbouw en aard van de gebruikte bakstenen en plavuizen zijn deze beide sporen gelijktijdig met S23 en S24 en S5 en S6 van het naastgelegen huisnummer.

Figuur 6: Muren S4 en S14 en vloerrest S15.

Uit dezelfde fase als S4 en S16 dateren de muren S19 en S21 op het achterste gedeelte van het perceel. Dit gedeelte van het pand was waarschijnlijk bereikbaar via een gang gelegen tussen S17 en het belendende pand. Zowel S19 als S21 waren recent nog in gebruik. S21 betreft de achterwand van het pand. In de ruimte die omsloten wordt door S19 en S21 waar roodoranje plavuizen aanwezig was beton op gestort was. Deze plavuizen zijn verder niet blootgelegd en hebben geen spoornummer gekregen.

Aan de buitenzijde van muur S21 ligt een waterkelder met tongewelf, opgebouwd van gele bakstenen en harde mortel (S20, Figuur 7). De kelder was 2x0,75 m, ruim 1 m diep en nog gevuld met water. Onderin, langs de wanden, is een rij geglazuurde tegels aanwezig. Het gaat om roodbakkende tegels met slib en koperoxide. De waterkelder lijkt qua opbouw van het muurwerk op S19 en S21.

Figuur 7: Waterkelder S20.

Tussen de waterkelder S20 en muren S19 en S20 liggen nog twee oudere sporen: S23 en S24. Deze sporen zijn qua opbouw en datering vergelijkbaar met muren S13, S14 en vloer S15. S23 betreft een gedeelte van een muurfundering uit oranje, gele en roze baksteen. S24 is opgebouwd uit dezelfde bakstenen en is vermoedelijk als vloer te interpreteren. Omdat de vloer uit bakstenen bestaat zal het waarschijnlijk om een werkvloer gaan.

Vlak 2

Parallel aan de straat is de fundering van de voormalige gevel aanwezig. Deze is 60 cm diep en opgebouwd uit bakstenen van 16x9x4 cm. In het profiel zijn plavuizen te zien. De muur is onderin dubbelsteens en bovenin slechts steens. De vierlagenmaat is 20 cm. Helemaal onderin is een houten fundering aanwezig van planken en spijkertjes (55 cm breed, 3 cm dik). Half op de fundering van de gevel is een straatwerk aangetroffen dat een mogelijke ingang betreft (S56). Het betreft specifiek geplaatste bakstenen in een rechthoekige vorm, steunend op de voorgevelfundering. De ingangspartij was maximaal drie baksteenlagen dik, maar alsnog verzakt naar het zuidwesten. Aan de andere zijde van de ingangspartij gaat de gevelfundering verder, in de vorm van een enkelsteensmuur waarvan nog drie lagen bakstenen (19x9x4 cm) bewaard zijn.

Figuur 8: Buitenzijde kelderhoek.

Figuur 9: Ingangspartij S36, foto genomen richting de straat.

Nabij de haard (S1) is op het niveau van vlak 2 een vloer aangetroffen van diverse tegels met daarop een laag metaalslakafval (S55). Mogelijk houdt dit spoor verband met de naastgelegen smederij. Bij deze vloer is een fragment van een baardmankruik aangetroffen, te dateren tussen 1600 en 1700. De haard ligt tegen de muur S54. Deze muur is opgebouwd uit bakstenen van diverse formaten (16x8x4 cm en 18x9x4 cm) op een plankenfundering en ligt parallel aan de perceelsgrens. Parallel aan deze muur en onder muur S17 ligt muur S45. Deze muur bestaat nog uit twee lagen bakstenen (18,5x9x4 cm), aangelegd op een laagje mortelpuin. Dwars op deze muren liggen aan weerszijden van de haard twee kleinere muurtjes: S55 en S53. S55 is opgebouwd uit roze bakstenen van ?x9x5 cm. S53 is opgebouwd uit bakstenen van 17x8x4 cm. Aan weerszijden van S53 is een klein gedeelte van een tegelvloer aangetroffen (S52). Hier is dus sprake van twee identieke vloeren. De kleine tegels zijn diagonaal tegen de muur S53 gelegd. De afmeting van de oranje tegels is 16,5x16,5x2,5 cm.

In het verlengde van muur S54 is een deel van een kelder aanwezig (S30, Figuur 8). Het gaat om het noordoostelijke hoekdeel met een hoogte van 65 cm dat bestaat uit gele bakstenen. De breedte van de kelder muur bedraagt 21 cm (anderhalfsteens). Aan de binnenzijde van de kelder is een pleisterlaag van 3 cm dik aanwezig. Daarnaast is in de hoek een grote hoeveelheid cement aanwezig. Dit zijn aanwijzingen dat het hier wederom om een waterkelder gaat. Aan de onderzijde bevinden zich drie lagen plavuizen. Dit is een deel van de voormalig vloer. Het merendeel van de kelder is afgebroken en verwijderd, mogelijk bij de bouw van (een deel van) de voormalige bebouwing.

Tegen de kelder ligt muur S31. Deze muur is opgebouwd uit oranje bakstenen van 18x8,5x4 cm. Tegen deze muur ligt de deels verzakte muur S28, die bestaat uit drie lagen oranje bakstenen van 18x9x4 cm. In het verlengde van S28 ligt S27, waarschijnlijk een deel van dezelfde muur, die uit dezelfde bakstenen bestaat. S29 betreft een moderne verstoring in de vorm van een kuil.

Onder S21 ligt muurfundering S48, bestaande uit gele bakstenen van 17x8x4 cm. Dwars hierop en parallel aan S19 ligt muur S46, uit geelroze baksteen van 18x9x4 cm. Waarschijnlijk betreft dit de oorspronkelijke buitenmuur van huisnummer 28. Parallel aan S46 ligt muur S44, waarvan het baksteenformaat gelijk is aan dat van S48. Opvallend is een schelpenlaag die gelegen is tussen de muren S46 en S44. Deze fungeerde waarschijnlijk als fundering voor de waterkelder S20.

In de nabijheid van muur S44 liggen nog een poer (S45), opgebouwd uit minimaal drie lagen oranjeroze bakstenen (16x7,5x3,5) en een klein dwarsmuurtje (S47) uit oranjeroze baksteen van 19x9x4 cm.

S43 betreft een groot nieuwetijds fundament uit gele baksteen. Het fundament is meer dan 3 m lang en gefundeerd op mortelpuin. De bakstenen zijn met zand gevoegd en meten 18x9x4 cm. De tienlagenmaat van het fundament is 45 cm. Het fundament is gelegen onder muur S16 en diende waarschijnlijk als fundament voor deze muur.

Dwars op S45 ligt nog een muur: S37. Deze muur is eensteens en opgebouwd uit oranje bakstenen van 17x8,5x4,5 cm. De muur ligt tegen S36, een muurfragment van machinale baksteen (19x9x4 cm), gefundeerd op een mortelpuinlaag.

Direct ten westen van S37 ligt een spoor dat geïnterpreteerd is als veenkuil (S35). Het betreft een kuil met afmetingen van 105x85 cm. De vulling bestaat uit donkerbruine venige klei.

In het uiterste noorden van het plangebied, in een zone waar geen andere sporen zijn aangetroffen, ligt een goot (S26, Figuur 10). Het gaat om een bakstenen afvoergoot van minimaal 1,50 m lang, die buiten de werkput verder gaat. De goot is opgebouwd uit gele ijsselstenen van 16x7,5x4,5 cm met als afdekking grote oranje bakstenen van 33x9x4,5 cm. Deze bakstenen zijn secundair gebruikt, gezien het cement aan de bovenkant hiervan. De onderzijde van de goot bestond uit tegels van 16,5x16,5x2 cm. Het is onduidelijk waar de goot water naar toe afvoert. Mogelijk is het een goot, welke hemelwater van daken afvoert naar een van de twee waterkelders.

Figuur 10: Goot S26 in werkput 3.

4.2.2. Huisnummer 26

Huisnummer 26 betreft de smederij, waarvan de oudste vermelding dateert uit 1560. De huidige smidse is waarschijnlijk 18^e-eeuws. De smederij is enkele keren verbouwd en samengevoegd en in 1939 naar achter toe verbreed. De huidige smederij vormde echter geen punt van aandacht bij dit

onderzoek, aangezien het geen gemeentelijk monument betreft. Op basis van de kromming die de 12^e-13^e-eeuwse vaart maakt ter plaatse van het plangebied is de verwachting dat de oorspronkelijke bebouwing (houtbouw) op huisnummers 24 en 26 uit die periode kan dateren.

Vlak 1

Tot de smederij behoren sporen S4, S6, S7 en S8. Het betreft de smidse (S8) en enkele muren. Muur S6 verdeelt het pand in twee delen. De buitenste muren van het noordoostelijke deel, S6 en S18, zijn waarschijnlijk ouder dan de smidse zelf. Muur S5 en een muurfragment ten noordwesten van S8 dat verder niet is blootgelegd en ook geen spoornummer heeft gekregen, zijn qua opbouw vergelijkbaar met S6 en S18. Het lijken fragmenten te zijn van binnenmuren die waarschijnlijk bij de herindelingen van het pand zijn verwijderd.

S10 betreft een vermoedelijke voormalige gevelmuur uit gele bakstenen. Mogelijk is de gevel tegelijk met het vervangen van de gevel van huisnummer 24, medio 19^e of 20^e eeuw, verplaatst.

Tijdens het omzetten van de grond is gezien dat parallel aan S18, aan de tuinzijde, een halfsteens muur met tras aanwezig is. Het betreft een recente muur die geen spoornummer heeft gekregen. Tevens is gezien dat S18 een knik maakt en waarschijnlijk aansluit op S6.

Het zuidwestelijke deel van huisnummer 26 wordt begrensd door muur S7 in het zuidwesten. Deze muur was recent nog in gebruik. S9 betreft een binnenmuur, haaks op S6. Deze muur is opgebouwd uit oranje en roze baksteen.

Vlak 2

Op het niveau van vlak 2 zijn bij huisnummer 26 alleen enkele losse muurfragmenten aangetroffen. S32, S33, S34 en S44 betreffen waarschijnlijk de funderingen van de smidse. S32 is opgebouwd uit oranje bakstenen van 17x8x4 cm, S33 uit gele bakstenen van 20x8,5x4,5 cm, S34 uit bakstenen van 16x8x3,5 cm en S44 uit bakstenen van 17x8x4 cm. S38 en S39 tenslotte behoren tot de fundering van de gevel (S38) en de aangrenzende vloer (S39).

4.2.3. Huisnummer 28

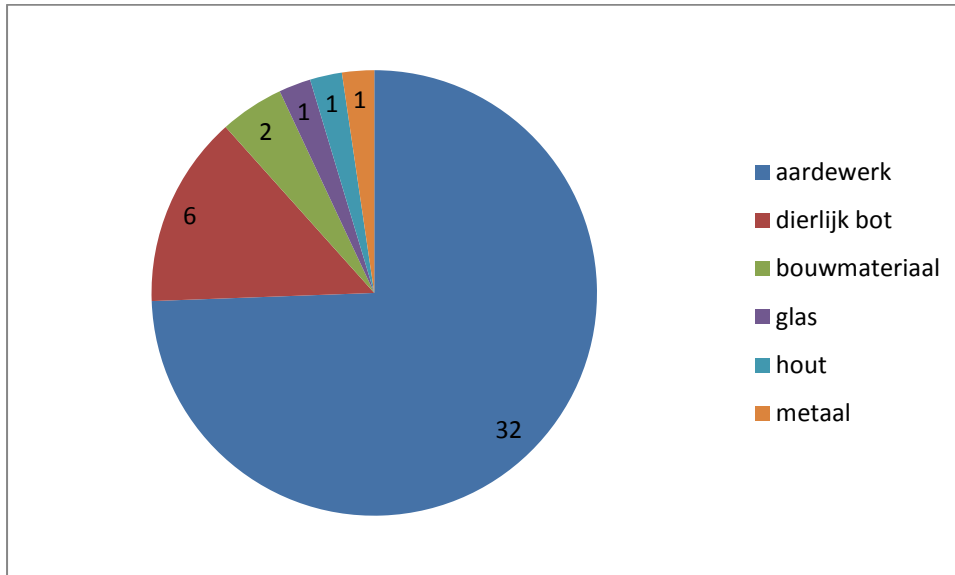
Uit het vooronderzoek is bekend dat de voormalige bebouwing op dit perceel vrij recent was: rond 1940 is hier een huis gebouwd op de plaats waar voorheen een houten schuur stond. Ter plaatse van dit huis zijn een vloerfragment, enkele houten palen en een betonnen put aangetroffen. De vloer (S50) bestond uit plavuizen van 23x23x3 cm (Figuur 11). Bij de vloer zijn drie fragmenten van een steengoed kan uit het Duitse Rijngebied aangetroffen. Het betreft drie stukjes van een Keulse pot met een kroonafbeelding in kobaltoxide. De potscherven zijn te dateren tussen 1700 en 1800. De betonnen put (S30) betreft een septic tank. De palen (S49 en S51) hadden een doorsnede van ongeveer 7 cm. S49 betreft constructiehout dat is aangetroffen in de liftschacht. Op basis van de diepteligging is het goed mogelijk dat deze paal ouder dan de 17^e eeuw gedateerd moet worden.

Figuur 11: Vloer S50.

4.3. Vondsten

Het vondstmateriaal bestaat uit 43 fragmenten, verdeeld over de categorieën aardewerk, dierlijk bot, bouwmetaal, glas, hout en metaal (Figuur 12, bijlage 5). Het vondstmateriaal wordt hieronder per categorie besproken.

Figuur 12: Het vondstmateriaal op basis van aantallen (N=43), verdeeld over de categorieën.

4.3.1. Aardewerk

Er zijn 32 fragmenten aardewerk aangetroffen, alle te dateren in de Nieuwe tijd. Het oudste aardewerk is afkomstig uit de 17^e eeuw. Het betreft twee fragmenten roodbakend aardewerk, deel van een kop en een deksel, aangetroffen bij muur S31. Een fragment van een baardmankruik, afkomstig uit het Nederrijngebied, werd aangetroffen bij de vloer van de smidse.

Uit de (late) 17^e of 18^e eeuw dateren 21 fragmenten aardewerk. Het merendeel is roodbakend aardewerk dat bedekt is met loodglazuur en is aangetroffen bij de aanleg van vlak 2 in WP3. Het aardewerk is afkomstig van diverse vormen, waaronder koppen, borden en lekschalen. Twee fragmenten van een kop zijn versierd met slibgolven (Figuur 13). Behalve roodbakend aardewerk zijn er ook nog drie steengoedfragmenten aangetroffen. Deze zijn afkomstig van een Keulse pot, aangetroffen bij vloer S50. De pot heeft een kroonafbeelding in kobaltoxide. Eén 18e-eeuws aardewerkfragment tenslotte betreft witbakend aardewerk.

Het meest recente verzamelde aardewerk dateert uit de periode 18e/19e-20e eeuw. Twee fragmenten roodbakend aardewerk, waarvan één is aangetroffen bij muur S31, zijn voorzien van loodglazuur en slibversiering. Twee fragmenten van een roodbakende pispot hebben een dekselgeulrand. Eveneens aangetroffen bij muur S31 is een fragment van een majolica bord met een florale versiering in kobaltoxide. Tot het recentste aardewerk behoren een fragment industrieel steengoed en een fragment industrieel witgoed, beide te dateren tussen 1850 en 1950.

Figuur 13: Kop versierd met slibgolven (vnr. 12).

4.3.2. Dierlijk bot

Er zijn bij de aanleg van vlak 2 in WP3 (de liftschacht) zes fragmenten dierlijk bot aangetroffen, afkomstig van een rund. Het gaat om fragmenten van humerus en rib.

4.3.3. Bouw materiaal

Uit S11, een zandlaag tussen muurfunderingen S13 en S14, zijn twee fragmenten bouw materiaal afkomstig. Het betreft twee fragmenten van geglaazuurde tegels met afbeeldingen van een Franse lelie en een tulphart, met een dikte van 15-18 mm. De tegels zijn te dateren tussen 1610 en 1650.

4.3.4. Glas

Er is bij de aanleg van vlak 1 in WP3 een complete inktpot aangetroffen, te dateren tussen 1850 en 1950 (Nieuwe tijd C). De inktpot is afkomstig uit een mal en is gemaakt uit transparant glas.

4.3.5. Hout

Een fragment hout is afkomstig van een gevelfundering (S40).

4.3.6. Metaal

Eén zwaar gecorrodeerd stuk ijzer, aangetroffen bij de aanleg van vlak 1 in WP3, is niet nader gedetermineerd.

5. Conclusie

In opdracht van Hermes Project B.V. heeft archeologisch onderzoeksbureau IDDS Archeologie een archeologische begeleiding, protocol opgraven, uitgevoerd van de sloop- en graafwerkzaamheden ten behoeve van de realisatie van nieuwbouw aan de Herenstraat 24-28 in Berkel en Rodenrijs, gemeente Lansingerland. Het onderzoek vond plaats op 4 en 5 november 2013 en 10, 29, 30 en 31 januari en 3, 4 en 5 februari 2014.

Tijdens het onderzoek zijn 51 sporen aangetroffen, voornamelijk bestaande uit (muur)funderingen en vloeren. De sporen kunnen worden geïnterpreteerd als restanten van de voormalige bebouwing, die blijkens archiefmateriaal meerdere malen heringedeeld, samengevoegd en uitgebreid is.

Op huisnummer 24 zijn de restanten van een woonhuis met een haardplaats, een kleine kelder (mogelijke bedstee) en een waterkelder aangetroffen. Op een dieper niveau is een vloer aangetroffen met metaalslakafval, mogelijk gerelateerd aan een voorganger van de smederij. Ook zijn de restanten van een kelder en een ingangspartij aanwezig. Een veenkuil en een houten paal in de liftschaft zijn mogelijk ouder dan de bebouwing op deze locatie, die terug gaat tot in de 16^e en mogelijk zelfs 12^e of 13^e eeuw. Deze sporen zijn echter vanwege het ontbreken van vondstmateriaal niet te dateren.

Huisnummer 26 betreft de voormalige smederij, waarvan de oudste vermelding dateert uit 1560. Ook op deze locatie zou de bebouwing terug kunnen gaan tot de 12^e of 13^e eeuw. De aangetroffen resten kunnen worden toegeschreven aan de smederij: naast muren en vloeren zijn ook de smidse en de funderingen daarvan aangetroffen.

Ter plaatse van huisnummer 28 is pas rond 1940 bebouwing gerealiseerd. De archeologische begeleiding heeft hier, op wat houten palen, een stukje vloer en een deel van een septic tank na, geen sporen opgeleverd.

Het vondstmateriaal dat is verzameld uit het plangebied dateert vanaf de 17^e eeuw. Ouder materiaal is niet aangetroffen. Ook de aangetroffen sporen dateren waarschijnlijk niet van voor de Nieuwe tijd. Aanwijzingen voor voorgangers van de voormalige bebouwing ouder dan wat uit archiefbronnen bekend is, zijn niet aangetroffen.

5.1. Beantwoording van de onderzoeksvragen

- *Wat is de aard, omvang, kwaliteit en verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?*

In totaal zijn er 51 sporen aangetroffen. Het gaat om 33 (muur)funderingen, 5 vloer(del)en, 2 kelders, 2 kuilen, 2 palen, 2 lagen, een goot, een haard, een poer, een put en een uitbraaksleuf. De sporen zijn in de Nieuwe tijd te dateren. De kwaliteit van de sporen is over het algemeen goed.

- *Wat is de conservering en gaafheid van de vindplaats(-en)?*

De conservering en gaafheid van de vindplaats is goed. Slechts op enkele locaties zijn verstoringen aanwezig en ook het hout is goed bewaard gebleven.

- *Wat is de fasering van de vindplaats(-en)?*

Uit archiefbronnen is bekend dat de bebouwing in het plangebied meerdere malen is heringericht, samengevoegd en uitgebreid. Er lijkt sprake te zijn van de aanwezigheid van minimaal drie fases: waarbij een binnenmuur en mogelijke bedstee (S2 en S3) tot de oudste fase behoren, enkele binnenmuren en vloeren (S5, S6, S14, S14, S15, S18, S23, S24) tot een wat jongere fase en enkele muren en een waterkelder (S4, S16, S19, S21) tot een meest recente fase. Op basis van vondstmateriaal dateren de fases waarschijnlijk vanaf de 17^e eeuw. Een groot deel van de muren is tot recent in gebruik geweest.

- *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*

Het vondstmateriaal bestaat uit 43 fragmenten, verdeeld over de categorieën aardewerk, dierlijk bot, bouwmetaal, glas, hout en metaal. Het dateert vanaf de 17^e eeuw tot aan de 19^e/20^e eeuw.

- *Uit welke periode dateren de eventuele sporen?*

De sporen kunnen worden gedateerd in de Nieuwe tijd. Op basis van het vondstmateriaal is een datering vanaf de 17^e eeuw waarschijnlijk. Een houten paal die is aangetroffen in de liftschacht en een veenkuil onder de bebouwing van huisnummer 24 zijn mogelijk ouder, maar kunnen vanwege het ontbreken van vondstmateriaal niet worden gedateerd. Vooronderzoek heeft aangetoond dat de bebouwing op deze locatie terug zou kunnen gaan tot de 12^e of 13^e eeuw.

- *Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?*

De bodemopbouw in het plangebied bestaat uit natuurlijk veen met daarop diverse venige en kleiige ophooglagen. De archeologische resten zijn aangetroffen in de ophooglagen, tot in de top van het natuurlijke veen.

- *Indien geen of nauwelijks archeologische resten worden aangetroffen: wat is de reden hiervoor?*

Niet van toepassing.

- *Hoe verhouden de aangetroffen resten zich tot de historische kaarten?*

De aangetroffen resten staan aangegeven op de diverse historische kaarten. Deze kaarten zijn echter niet nauwkeurig genoeg om deze vraag meer gedetailleerd te beantwoorden.

- *Wat kan aan de hand van de resultaten gezegd worden over de geschiedenis van de veenontginningen in dit gebied?*

Het onderzoek kan geen nadere bijdrage leveren aan de geschiedenis van de veenontginningen in dit gebied. Er zijn geen resten van voor de Nieuwe tijd, en zeker niet uit de periode van ontginning in de 12^e/13^e eeuw, aangetroffen.

Literatuur en kaarten

ANWB, 2005: *ANWB Topografische Atlas Zuid-Holland 1:25000*, Den Haag.

Centraal College van Deskundigen, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 3.2, Gouda.

Hanemaaijer, M., 2013: *Herenstraat 24, 26, 28 te Berkel en Rodenrijs, gemeente Lansingerland. Een Bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*, Amersfoort (ADC rapport 3335).

Moerman, S., 2013: *Berkel en Rodenrijs, Herenstraat 24-28, Archeologische begeleiding (AB) protocol opgraven*, Programma van Eisen, IDDS Archeologie, Noordwijk.

Moerman, S., 2013: *Plan van aanpak. Herenstraat 24-28 in Berkel en Rodenrijs, gemeente Lansingerland*, IDDS Archeologie.

Lijst van afkortingen en begrippen

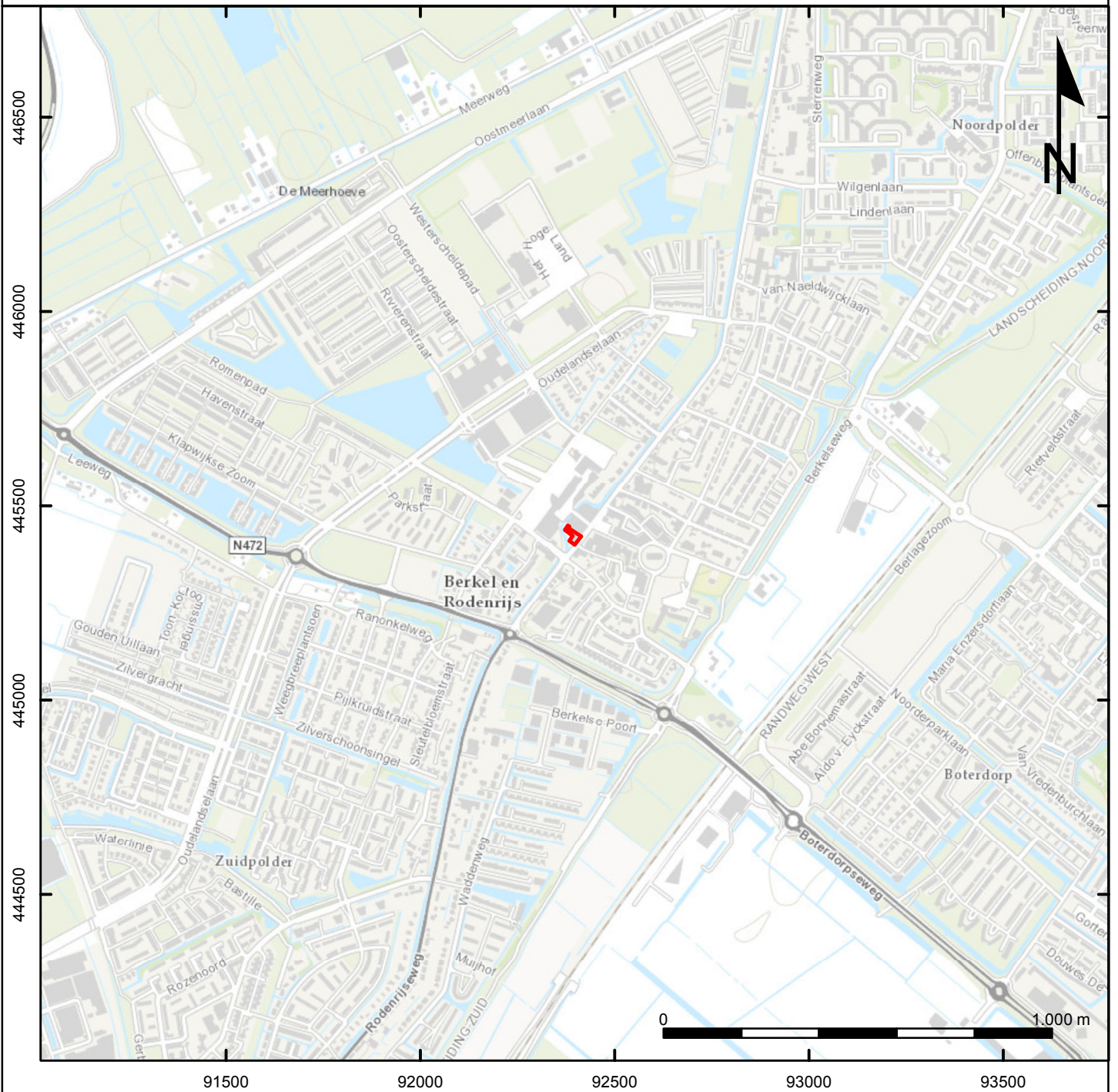
Afkortingen

Archis	Archeologisch Informatie Systeem
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
GPS	<i>Global Positioning System</i>
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvA	Plan van Aanpak
PvE	Programma van Eisen
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Verklarende woordenlijst

antropogeen	door menselijke activiteit veroorzaakt of gemaakt
artefact	door de mens vervaardigd voorwerp
Edelmanboor	een handboor voor bodemonderzoek
eerdgrond	grond met een humushoudende minerale bovengrond van meer dan 50 cm, ontstaan door invloed van de mens, vaak gaat het om een esdek
esdek	dikke humeuze laag ontstaan door eeuwenlange bemesting; beschermt de oorspronkelijke bodem tegen ploegen en andere verstoringen
horizont	kenmerkende laag binnen de bodemvorming
humeus	organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem
leem	samenstelling van meer dan 50% silt, minder dan 50% zand en minder dan 25% klei
podzol	goed ontwikkelde bodem in gebieden met veel neerslag
silt	zeer fijn sediment met grootte 0,002-0,063 mm
slak	steenachtig afval van metaal- of aardewerkproductie
vaaggrond	grond zonder duidelijke tekenen van bodemvorming
zavel	grondsoort die tussen 8 en 25% klei (deeltjes kleiner dan 0,002 mm) bevat

Bijlage 1: Topografische kaart

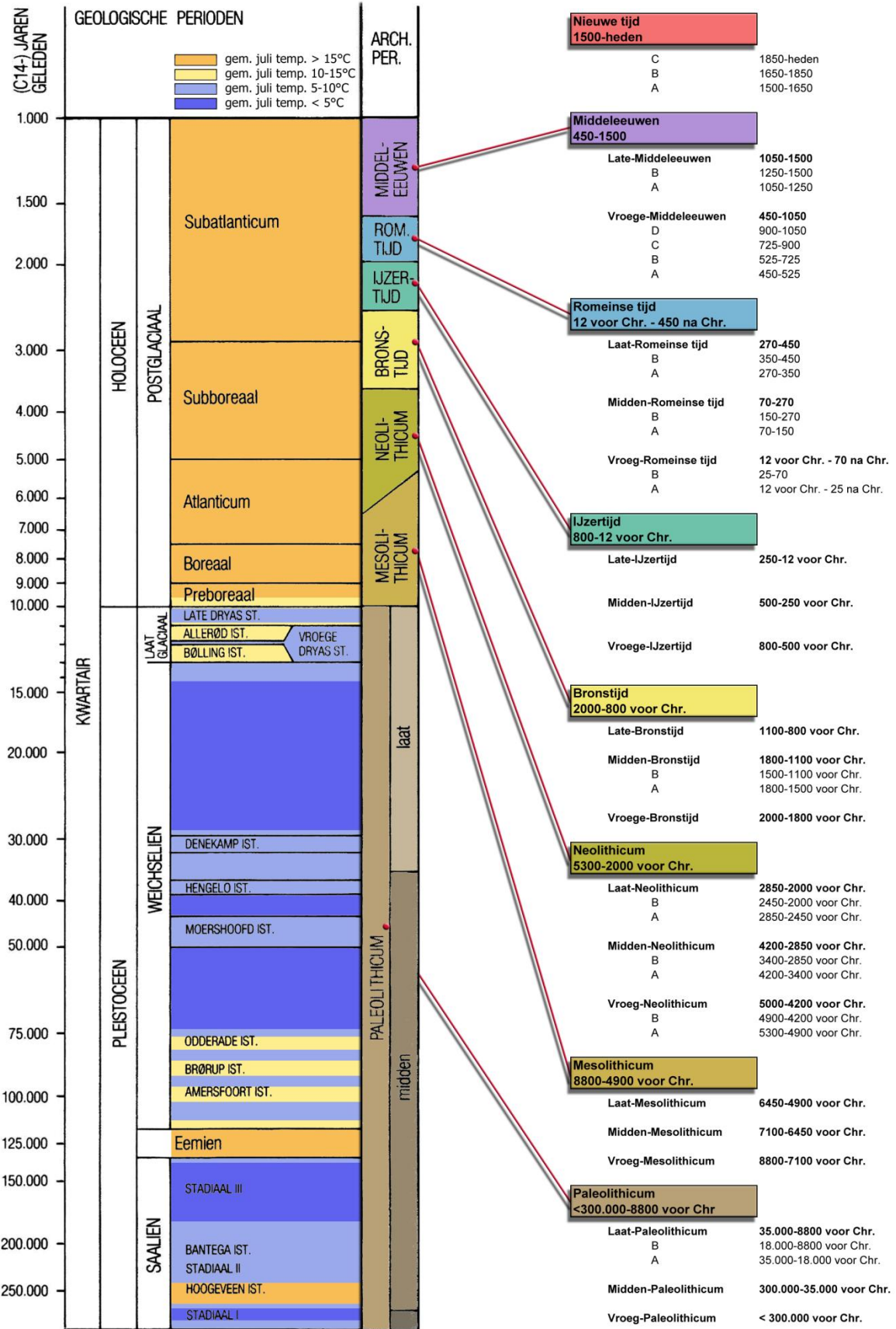

Legenda

 plangebied

Bijlage 2: Periodentabel

Bijlage 3: Allesporenkaart

92390

92395

92400

92425

92430

445430

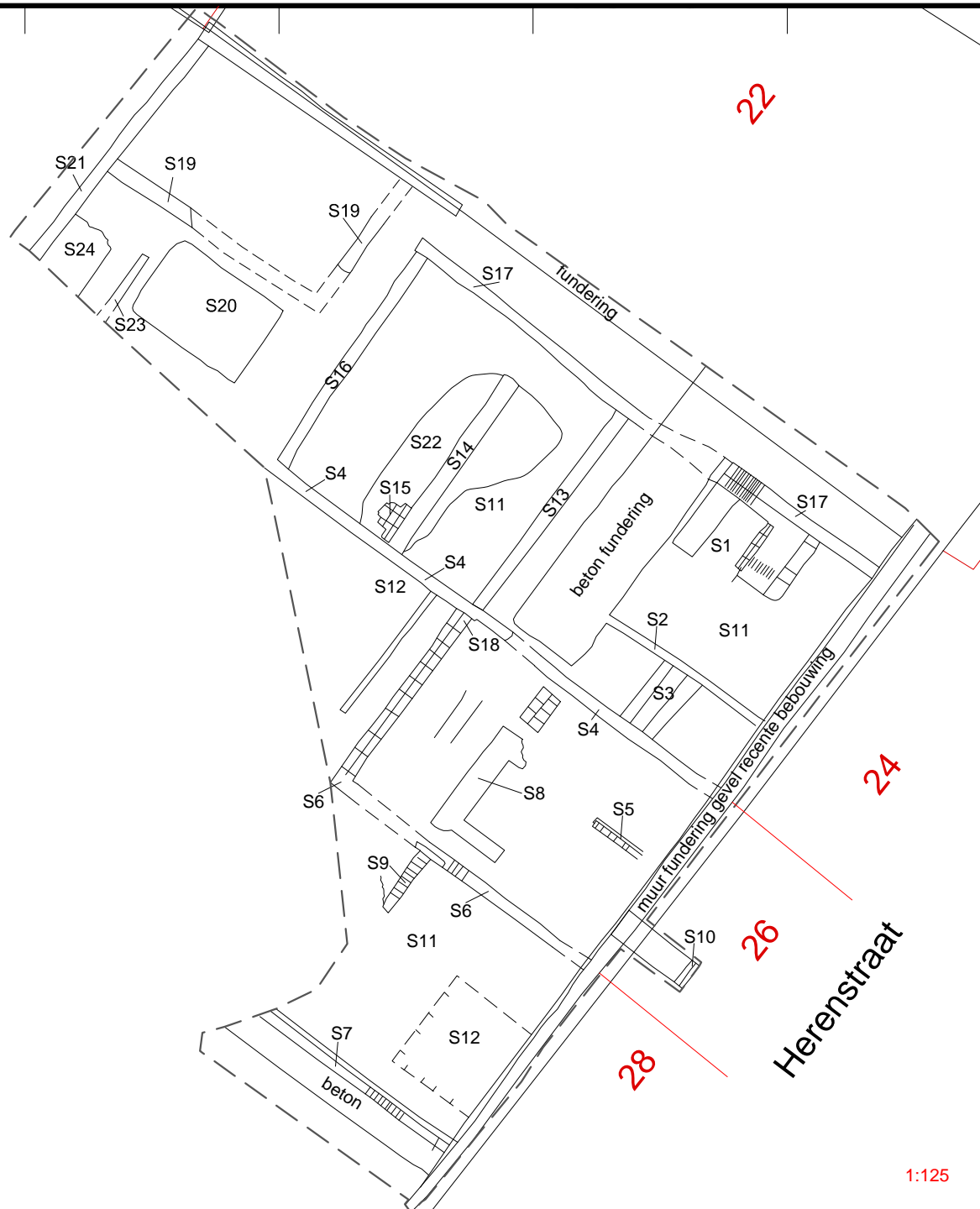
445425

445420

445415

445410

werkput 1 vlak 1

BIJLAGE 3 SPORENKAART
WERKPUT 1 VLAK 1

LEGENDA

putgrenzen

S2

spoornr.

28

huisnummer

REV.	DATUM	NAAM	OMSCHRIJVING
0	09.01.15	HNA	SPORENKAART WP1 VLAK 1

IDDS NOORDWIJK (Hoofdkantoor)
 's-gravendijksweg 37
 Postbus 126
 2200 AC Noordwijk
 TEL: 071 - 402 85 86
 FAX: 071 - 4035524
 EMAIL: INFO@IDDS.NL
 www.idds.nl
 milieutechniek op maat

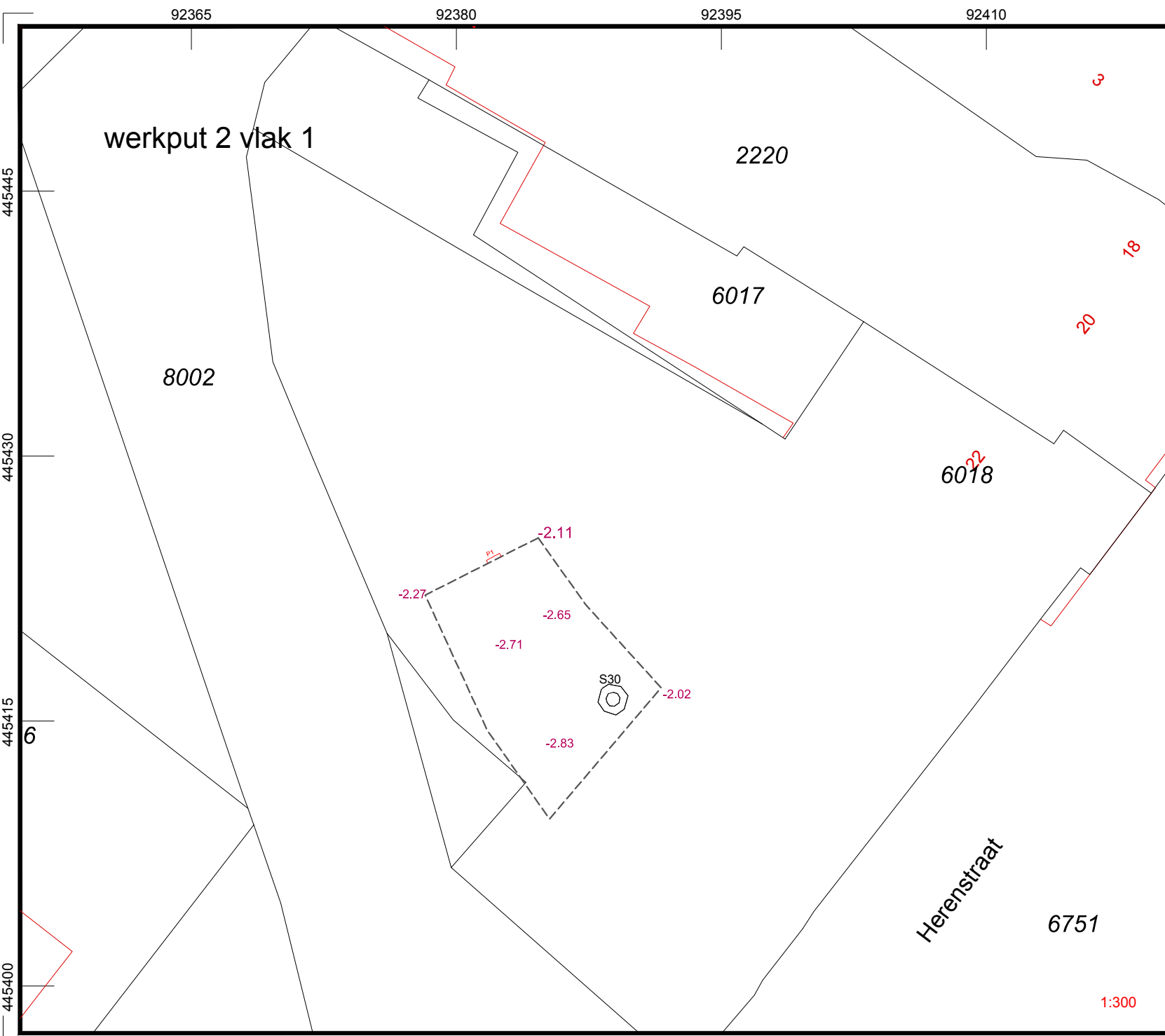
SCHAAL:
1:125

FORMAAT:
A4

OMSCHRIJVING
Herenstraat 24-28, Berkel & Rodenijs

PROJECT NR.
39530813

1:125

BIJLAGE 3 SPORENKAART
WERKPUT 2 VLAK 1

LEGENDA

- putgrenzen
- PX profiel
- S2 spoornr.
- +/- X,XX hoogte in m+/- NAP

REV.	DATUM	NAAM	OMSCHRIJVING
0	21.03.14	HNA	SPORENKAART WP 2 VLAK 1

	NOORDWIJK (Hoofdkantoor) 's-gravendijksaweg 37 Postbus 126 2200 AC Noordwijk TEL: 071 - 402 85 86 FAX: 071 - 4035624 EMAIL: INFO@IDDS.NL www.idds.nl	SCHAAL: 1:300
	milieutechniek op maat	FORMAAT: A4

OMSCHRIJVING
 Herenstraat 24-28, Berkel & Rodenrijs

PROJECT NR.
 39530813

92365

92380

92395

92410

BIJLAGE 3 SPORENKAART
WERKPUT 3 VLAK 2

LEGENDA

putgrenzen

PX

profiel

S2

spoornr.

verstoord

28

huisnummer

werkput 3 vlak 2

2220

6017

6018

8002

S26

S29

S27

S28

S31

S48

S47

S54

S45

S53

S52

S55

S44

S43

S35

S36

S37

gres

S49

S46

S44

S34

S33

S32

S38

S38

S39

S51

S50

S41

V10

26

24

22

6751

1:300

Herenstraat

REV.	DATUM	NAAM	OMSCHRIJVING
0	09.01.15	HNA	SPORENKAART WP 3 VLAK 2

IDDS milieutechniek op maat

NOORDWIJK (Hoofdkantoor)
 's-gravendijcksdweg 37
 Postbus 126
 2200 AC Noordwijk
 TEL: 071 - 402 85 86
 FAX: 071 - 4035524
 EMAIL: INFO@IDDS.NL
 www.idds.nl

SCHAAL:
1:300

FORMAAT:
A4

OMSCHRIJVING
 Herenstraat 24-28, Berkel & Rodenrijs

PROJECT NR.
 39530813

445445

445430

445415

445400

6

Bijlage 4: Sporenlijst

PUT	VLAKE	SPOOR	SPOORAARD	SPOORAARD_VLAKE	SPOORCONT	SPOORVORM	OPMERKING	INV_PERS	INV_TIJD
1	1	S0000	Matrix	Matrix			Basis spoor put	bcorver	14-3-2014 16:17:33
1	1	S0001	HAARD	HAARD	SCHERP	RHK		ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0002	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN		ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0003	KELDER	KELDER	SCHERP	RHK		ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0004	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDE				ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0005	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN		ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0006	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDE				ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0007	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDE				ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0008	FUNDERING	FUNDERING	SCHERP	RHK		ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0009	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN		ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0010	MUUR	MUUR	SCHERP	RHK		ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0011	LITHOLAAG	LITHOLAAG	VAGEND			ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0012	LITHOLAAG	LITHOLAAG	VAGEND			ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0013	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDE				ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0014	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDE				ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0015	VLOER	VLOER	SCHERP	RHK		ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0016	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDE				ablonk	17-3-2014 14:47:48
1	1	S0017	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDE				ablonk	17-3-2014 14:47:49
1	1	S0018	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDE				ablonk	17-3-2014 14:47:49
1	1	S0019	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDE				ablonk	17-3-2014 14:47:49
1	1	S0020	KELDER.WATER	KELDER.WAT				ablonk	17-3-2014 14:47:49
1	1	S0021	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDE				ablonk	17-3-2014 14:47:49
1	1	S0022	MUUR.UITBRAAK	MUUR.UITBR				ablonk	17-3-2014 14:47:49
1	1	S0023	MUUR.FUNDERING	MUUR.FUNDE				ablonk	17-3-2014 14:47:49
1	1	S0024	VLOER	VLOER	SCHERP	RHK		ablonk	17-3-2014 14:47:49
2	1	S0000	Matrix	Matrix			Basis spoor put	bcorver	14-3-2014 16:17:38
2	1	S0030	PUT	PUT	SCHERP	RND		bcorver	18-3-2014 12:06:43
3	1	S0000	Matrix	Matrix			Basis spoor put	bcorver	14-3-2014 16:17:41
3	2	S0000	Matrix	Matrix				ablonk	17-3-2014 14:57:22
3	2	S0025	FUNDERING	FUNDERING	SCHERP	VKT	beton - modern, 90 cm -mv	ablonk	17-3-2014 14:57:22
3	2	S0026	GOOT	GOOT	SCHERP	LIN	33x9x4,5 (or), 16x7,5x4,5 (gl)	ablonk	17-3-2014 14:57:22
3	2	S0027	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN	19x8x4 (or), 16x7x4 (gl), koud gelegd min. 2 lagen.	ablonk	17-3-2014 14:57:22
3	2	S0028	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN	18x9x4, 3 lagen	ablonk	17-3-2014 14:57:22
3	2	S0029	KUIL	KUIL				ablonk	17-3-2014 14:57:22
3	2	S0031	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN	18x8,5x4	ablonk	17-3-2014 14:57:22
3	2	S0032	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN	17x8x4	ablonk	17-3-2014 14:57:22
3	2	S0033	FUNDERING	FUNDERING			20x8,5x4,5	ablonk	17-3-2014 14:57:22
3	2	S0034	FUNDERING	FUNDERING			16x8x3,5	ablonk	17-3-2014 14:57:22
3	2	S0035	KUIL	KUIL	VAGEND	OVL	veen	ablonk	17-3-2014 14:57:22
3	2	S0036	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN	19x9x4 cm	ablonk	17-3-2014 14:57:23
3	2	S0037	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN	17x8,5x4,5	ablonk	17-3-2014 14:57:23

3	2	S0038	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN		ablonk	17-3-2014 14:57:23
3	2	S0039	VLOER	VLOER	SCHERP	RHK		ablonk	17-3-2014 14:57:23
3	2	S0040	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN	18x9x3,5	ablonk	17-3-2014 14:57:23
3	2	S0041	MUUR	MUUR	SCHERP	LVORM		ablonk	17-3-2014 14:57:23
3	2	S0042	VLOER	VLOER	SCHERP	RHK	22x22x3	ablonk	17-3-2014 14:57:23
3	2	S0043	FUNDERING	FUNDERING			18x9x4.	ablonk	17-3-2014 14:57:23
3	2	S0044	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN		bcorver	18-3-2014 11:45:27
3	2	S0045	POER	POER	SCHERP	RHK		bcorver	18-3-2014 11:51:24
3	2	S0046	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN		bcorver	18-3-2014 11:38:11
3	2	S0047	MUUR	MUUR				bcorver	18-3-2014 11:49:48
3	2	S0048	MUUR	MUUR	SCHERP	LIN		bcorver	18-3-2014 11:32:24
3	2	S0049	PAAL	PAAL	SCHERP	RND		ablonk	18-3-2014 13:31:13
3	2	S0050	VLOER	VLOER	SCHERP	RHK		bcorver	18-3-2014 11:56:11
3	2	S0051	PAAL	PAAL	SCHERP	RND		bcorver	18-3-2014 11:28:29

Bijlage 5: Vondstenlijst

Determinatielijst vondstmateriaal

vondstnr	werkput	vlak	spoor	vlak	codering (ABR)	baksel/type	vorm/soort	type/productieplaats	Rand	Bodem	Wand	Compleet	aantal	kleur	versiering	glazuur	plaats glazuur	daterings code	datering	opmerkingen
1	1	1	11		KBM	faience	tegels			2		2	2	wit	floraal, Franse lelie, div. oxides	tinglazuur	uit	NTA	1610-1650	s11, tulphart, dikte 15-18 mm
2	1	1	12		KER	roodbakend	lekschaal		1	1		2	2	oranje	kraagrand	loodglazuur	in en uit	NTB	1700-1800	
3	3	1		1	KER	steengoed	Nederrijn				1	1	1	bruin	horizontaal oor	zoutglazuur	in en uit	NTC	1850-1950	industrieel steengoed
3	3	1		1	GLS	mal	inktpot					1	1	transparant				NTC	1850-1950	
4	3	1			MXX	ijzer	indet		1				1	bruin				indet	indet	
5	3	1	31		KER	roodbakend	deksel		1				1	oranje		loodglazuur	uit	NTB	1650-1700	
5	3	1	31		KER	roodbakend	kop		1				1	oranje		loodglazuur	in en uit	NTAB	1600-1700	
5	3	1	31		KER	roodbakend	bord?		1				1	oranje	slib	loodglazuur	in en uit	NTB	1750-1850	
5	3	1	31		KER	majolica	bord		1	1			2	wit	kobaltoxide, floraal	tin- en loodglazuur	in en uit	NTBC	1800-1900	
6	3				KER	steengoed	kruik	Nederrijn		1	1	1	1	bruin	pantermotief, reliëfversiering	zoutglazuur	in en uit	NTA	1600-1700	baardmankruik, bij smidse vloer
6	3				KER	roodbakend	pispot		1	1			2	oranje	dekselgeulrand	loodglazuur	in en uit	NTB	1750-1850	
7	3		40		HT	funderingshout	lineair		1				1	bruin				indet	indet	
8	3				KER	roodbakend	bloempot			1			1	oranje	standing			NTAB	1600-1800	4 gaten in bodem, krimpscheur
9	3		50		KER	steengoed	kan	Duits Rijngebied	1	2			3	grijs	standvlak, kobaltoxide kroonafbeelding	zoutglazuur	in en uit	NTB	1700-1800	Keulse pot, bij S50
10	3				KER	roodbakend	korn/schaal		1	1			2	oranje		loodglazuur	in	NTAB	1650-1750	
10	3				KER	roodbakend	lekschaal/vergiet				1		1	oranje		loodglazuur	in en uit	NTAB	1650-1750	
11	3				KER	roodbakend	indet			1			1	oranje		loodglazuur	in en uit	NTAB	1650-1800	
12	3	2			KER	roodbakend	kop		1	1			2	oranje	slibgolven	loodglazuur	in en uit	NTB	1675-1750	r-kop-04
12	3	2			ODB	rond	humerus, rib		1		5		6	bruin				indet	indet	rechter, distaal humerus en mediaal deel
12	3	2			KER	roodbakend	bord		1				1	oranje		loodglazuur	in	NTB	1650-1725	
12	3	2			KER	roodbakend	kop		2	1			3	oranje	verti. worstoor, dekselgeulrand	loodglazuur	in en uit	NTB	1700-1800	
12	3	2			KER	roodbakend	pot		1				1	oranje	verti. worstoor, dekselgeulrand	loodglazuur	in en uit	NTB	1700-1800	
12	3	2			KER	witbakend	indet			1			1	groen	koperoxide	loodglazuur	in en uit	NTB	1700-1800	
12	3	2			KER	roodbakend	indet			1			1	oranje				NTAB	1600-1750	sterk verweerd
12	3	2			KER	roodbakend	korn/schaal			1			1	oranje	kopervijzel	loodglazuur	in en uit	NTB	1700-1800	
12	3	2			KER	roodbakend	indet		1				1	oranje	slib	loodglazuur	in en uit	NTB	1700-1850	
12	3	2			KER	industrieel witgoed	bord/schotel				1		1	groen	lineair/geometrisch, koperoxide	tinglazuur	in	NTC	1850-1950	
13	3	p3			KER	roodbakend	indet		1				1	groen	koperoxide, dekselgeulrand	loodglazuur	in en uit	NTB	1700-1800	profiel 3